

NRLs landsmøte 2019: Ellinor Marita Jåmas landsmøtetale

Kjære landsmøte – kjære gjester!

Jeg vil på vegne av styret få ønske dere alle hjertelig velkommen til landsmøte her på vakre Sommarøy - som ligg ytterst mot sørvest av Kvaløya – med de majestetiske Senjafjellene ragende i sør og lukten av sjø fra Norskehavet rett utenfor.

Med en så flott ramme rundt vårt landsmøte, skulle alt ligge til rette for noen fine og givende dager, både sosialt og reindriftspolitisk.

Jeg vil ta noen tilbakeblikk på året som er gått siden sist vi møttes, og vil starte med den tragiske ulykken som nok engang rammet en ung reindriftsutøver i Nordland.

Under reinleting med mikrofly havarerte flyet i Meløy i slutten av august i fjor, og reineier Lars Nikolas Angler Kuhmunen 32 år omkom sammen med flyver Eskild Børje Winther Solhaug 59 år.

Dette kom som et sjokk på oss alle, og Lars etterlot seg kone og to små barn. De var midt i etableringsfasen, og sammen skulle de gå i gang med husbygging senere på høsten. Slik ble det ikke.

Ulykken er nok en påminnelse om hvor sårbart livet er, og hvor utsatt reineiere er for ulykker i det som er karakterisert som et av de farligste yrkene man kan ha.

I tillegg til Lars er det også flere som har gått bort i løpet av det siste året. Disse er: (Ellinor leser opp navnene)

Jeg ber om at alle reiser seg slik at vi kan hedre og minnes disse gjennom 1 minutts stillhet.

Fra styrets side har vi sett fram til dette landsmøtet, nettopp fordi vi i fellesskap skal utmeisle en reindriftspolitikk som skal ligge til grunn for vårt arbeid i de neste 5 årene.

Både NRLs strategiplan og strategiplan for å styrke kvinners roller i reindriften står på dagsorden, og jeg håper dere benytter muligheten til å komme med innspill til disse sakene. Planene vil være retningsgivende

for vår virksomhet, og legge føringer for hva NRL skal jobbe med for å bedre reindriftens situasjon fram mot 2024.

Det er ikke bare NRL som legger premissene for utviklingen av reindriften, men også våre statlige myndigheter.

Den saken som har kanskje har opprørt oss aller mest og skapt et stort engasjement i næringen er de foreslåtte endringene i reindriftsloven, og der spesielt tvungen individmerking av rein har hatt et særskilt fokus.

Vi har gjennom konsultasjoner og høringsuttalelse sagt et helt klart og tydelig NEI til forslaget fordi det griper direkte inn i kjernen av reindriftskulturen, og hvor de tradisjonelle reinmerkene er ett av de sterkeste kulturelle markørene vi har i næringen.

Dette er også hovedgrunnen til at distrikter, reinere og ALLE som har kunnskaper om reindrift har sagt NEI til tvungen individmerking i de høringsuttalelsene som er kommet inn – og de er ikke få.

Ingen av de begrunnelser som myndighetene har brukt for å underbygge sin støtte til individmerking, er til nytte for næringen. Reineierne trenger ikke slike merker for å bedrive avlsarbeid – da de har grunnleggende kunnskaper om reinen, både når det gjelder alder og kjønn.

Reineieren kjenner dessuten reinmerket sitt på lang avstand, og trenger heller ikke av den grunn tilleggsmerking. Dette er rett og slett en ordning som man fra reindriften side verken har bedt om eller ser nytteverdien av.

En annen side – som i alle fall bør oppta stortingspolitikere i denne saken, er de økonomiske og administrative kostnadene ved tvungen individmerking. NRLs forhandlingsutvalg foretok en forsiktig beregning av kostnadene ved å innføre et RFID-system for ALLE reinbeitedistrikter og siidaer og kom til en prislapp på 150 millioner kroner.

Det er derfor grunn til å spørre om hvorvidt forslaget er vurdert opp mot utredningsinstruksen. Den skal som kjent ligge til grunn for å sikre at statlige beslutninger er velbegrunnede og gjennomtenkte, slik at det ikke fattes beslutninger som ikke kan gjennomføres, eller som gir uønskede virkninger eller som innebærer sløsing med samfunnets ressurser. Jeg tror vi ligger ganske tett opp til alle disse sidene i denne saken. Jeg vil derfor oppfordre staten om å heller plusse de 150 millionene på

reindrifftsavtalen, slik at vi kan styrke tiltak som virkelig betyr noe for en positiv utvikling av næringen.

At forslaget om tvungen individmerking skaper uro og utrygghet ute blant reindrifftsutøverne er tydelig. Flere mener at reindrifften må bryte all kontakt med statlige myndigheter som et ledd i å beskytte næringen mot statlige overgrep.

Dette er drastiske synspunkter, men gir samtidig et bilde på hvor dramatisk dette forslaget oppfattes i reindrifften, særlig i forhold til retten til selvbestemmelse og retten til internt selvstyre.

Dette understreker hvor viktig det er at vi som organisasjon jobber sammen opp mot statlige myndigheter for å formidle vår tradisjonskunnskap for å oppnå forståelse og deretter den samhandlingen vi ønsker.

Det er også reineiere som nå stiller krav om at forvaltningen av reindrifften SNARLIG må overføres Sametinget, da Staten og Landbruksdirektoratet åpenbart verken har kompetanse eller kunnskaper til å forvalte denne oppgaven.

Etter mitt skjønn tar forslaget utgangspunkt i et syn om at reineierne verken vet sitt eget beste eller evner å ta hånd om sin egen framtid. Et slikt oven-fra-og-ned syn på reindrifften og reindrifftens folk må opphøre øyeblikkelig.

Vi finner oss rett og slett ikke i en slik form for undertrykking, som staten til alt overmål nå vil legalisere gjennom de foreslåtte lovendringene. Dette er hån mot de erfaringsbaserte- og tradisjonelle kunnskapene som næringen besitter, og er et kaldt fornorskningssuvs fra fortiden som er i ferd med å blusse opp igjen.

Vi kan ALDRI akseptere at myndighetene omdefinerer tradisjonelle driftsmetoder for å gjøre reindrifften mer forståelig og rasjonell for de som ikke selv driver i næringen. Reindrifften må defineres på næringens egne premisser, og myndighetene må respektere dette. Dessverre respekterer de fortsatt ikke det, med vedtaket som ble gjort i Stortinget i natt.

Et kaldt gufs fra fortiden blåste også inn over Selbu i forrige uke og traff oss som et polart lavtrykk med all sin kulde. Plutselig var vi kastet tilbake til tiden med «finnejaging» i sørsamisk område, og de som stod for

regien denne gangen var Selbu Utmarksråd og Roltdalen Almenningsstyre der også Statskog er involvert.

Disse arrangerte et åpent grunneiermøte med ordførere og politikere på invitasjonslisten, mens reineiere ble stoppet i døra, til tross for at de også er grunneiere i området.

Reineierne fikk, etter press fra andre til stede, anledning og delta dersom de lovet å IKKE ta ordet under møtet. Det er ganske sjokkerende at dette skjer i 2019, og det mest oppsiktsvekkende var at aktive representanter fra Organisasjonen for etnisk og demokratisk likeverd (EDL) var innhentet som foredragsholdere i samiske rettsspørsmål, herunder om fortolkning av ILO-konvensjonen nr. 169, reindriftsloven og forslag til konsultasjonslovgivning.

EDL fornekter alt som har med samer å gjøre, og deres eneste hensikt er å spre konspirasjonsteorier og alternative fakta som kun er egnet til å nøre opp under konflikter mellom samer og nordmenn.

Jeg mener at både ordførere og politikere bør være restriktiv med å delta på møter som dette, da slik deltakelse kan bidra til å legitimere at holdninger som dette får grobunn.

I reindriftsavtalen for perioden 2019/2020, er det avsatt kr. 500 000 til gjennomføring av prosjektet *"Framtidsrettet rein og jordbruksdrift i Hedmark og Trøndelag"*.

Vi håper dette prosjektet vil ha overføringsverdi til andre konfliktområder, slik at man unngår tilfeller som dette.

Jeg forventer også at Statsminister Erna Solberg går ut og tar klart og tydelig avstand fra det som skjedde i Selbu, for vi kan IKKE akseptere at man nektes adgang til offentlige møter på grunnlag av etnisitet.

Tidligere i vår ble NVEs rapport om Nasjonal ramme for vindkraft lagt fram. I planen utpekes hvor de mest egnede områdene for vindkraft i Norge er, og hvor flere av disse ligger innenfor viktige reinbeiteområder.

For det første burde det ikke ha vært utdelt en eneste konsesjon for utbygging av landbasert vindkraft før rammeplanen er ferdig hørt og ferdig behandlet i Stortinget.

For det andre har NRL vært helt klar på at det IKKE skal bygges vindmølleparker i områder som vil komme i berøring med viktige reindriftsinteresser, så som Stokkfjell, Fosen, Kvaløya og Lebesby for å nevne noen.

Våre områder er allerede så kraftig nedbygget at det vi rett og slett ikke har flere beitearealer å miste. Det framstår som et paradoks at utbygging av vindmølleparker blir karakterisert som «grønn energi», når dette medfører nedbygging av store naturområder som fra før av er lite påvirket av menneskelig aktivitet og inngrep.

Vi inviterte NVE hit til landsmøtet for å legge fram rapporten Nasjonal ramme for vindkraft, men ingen hadde anledning å komme. Vi har likevel valgt å sette saken opp på dagsorden – slik at Landsmøtet kan komme med en kort prinsipperklæring som skal ligge til grunn for NRLs uttalelse.

Det mest positive med denne rapporten er at opinionen har våknet. Det er også arrangert flere demonstrasjoner, i tillegg er det opprettet folkeaksjoner. Vi står ikke alene lengre.

Vi er ellers svært skuffet over at regjeringen tidligere i år ga grønt lys for oppstart av Nussir kobbergruve i Kvalsund. Dette innebærer store inngrep i et allerede hardt belastet reinbeitedistrikt, i tillegg vil gruveavfallet bli dumpet i Repparfjorden.

Våre synspunkter ble ikke tatt hensyn til. Nå har Næringsdepartementet inne en søknad fra Elkem om driftskonsesjon på kvartsforekomsten i NASA-fjellet – et område som også ligger i et sentralt reinbeiteområde i Nordland og som brukes av reindriften både på norsk og svensk side.

Alle disse sakene vil utfordre NRL, og betyr at vi kommer til å ha mye å gjøre i tiden framover – for vi kan ikke til å gi opp kampen om å få stoppet disse utbyggingsplanene.

Det er bekymringsfullt at myndighetene utøver denne form for rovdrift på vår sårbare natur i søken etter profitt – uten at det tas hensyn til samiske interesser, reindriftskulturen, eller helsen vår.

Gruvedrift fører til utslipp av giftstoffer som tas opp i næringskjeden. Det er et alvorlig varsku når forskere i Tromsø nylig har offentliggjort skremmende funn i den arktiske befolkningen, der de viser til at vi faktisk er «marinert» i miljøgifter. Det er grunn til å spørre om hva mer enn dette

skal til - for at også våre myndigheter skal ta dette på alvor? Eller er det slik at arktiske området ligger for langt unna maktsentrumet i Oslo??

NRL er opptatt av å få styrket kunnskapsgrunnlaget om reindrift. Det ønsker vi å gjøre ved å ta et større eierskap til forskningsprosjekter. Gjennom prosjektet *Reindriften hverdag* så vi virkelig betydningen av å ha eierskap. Det skaper legitimitet, og resultatene blir riktigere fordi reineierne har større tillit til de som stiller spørsmål.

Nå har vi to nye prosjekter på gang. Det ene omhandler «Vold i nære relasjoner – Mot til handling» som vi har fått midler fra Justisdepartementet til å gjennomføre.

Det andre prosjektet omhandler reindriften rett til selvstyre. Dette får dere høre mer om i morgen.

Da staten omorganiserte reindriften, ble vi lovet at den nye forvaltningsstrukturen skulle evalueres etter tre år. Nå er evalueringen gjennomført av NIBIO, og av de tilbakemeldinger vi har fått, så er det kun et fåtalls reinbeitedistrikter som har fått tilsendt spørreskjema. Dette antar jeg påvirker resultatene fra undersøkelsen. NIBIO vil senere i dag redegjøre nærmere for undersøkelsen.

NRL har over flere år fremmet krav om at reindriften må revideres. Senest i fjor ga Høyesterett departementet en klar marsordre om å igangsette en lovrevisjon i forhold til erstatningsbestemmelsene i reindriften.

Det er oppsiktsvekkende at departementet i stedet velger å gjøre lovendringer som ingen har bedt om.

Vi er derfor fornøyd med at Sametinget har iverksatt arbeidet med gjennomgang av reindriften- som også NRL deltar i.

Dette er det første samiske lovutvalget, og som ledes av Ragnhild Marit Sara. Med i utvalget er også Kirsti Strøm Bull og Mattias Åhrén – slik at utvalget har en solid juridisk kompetanse.

Vi har store forventninger til utvalgets arbeid, og som helt klart legge føringer for hvordan vårt krav om lovrevisjon bør håndteres fra statens side.

Også i år kom vi til en enighet om ny reindrifftsavtale. Dette er det mest krevende arbeidet vi gjør i løpet av året.

Staten synes vi kommer med et omfattende og krevende krav. Men for oss er dette det viktigste politiske dokumentet vi har, og den eneste muligheten for å synliggjøre våre behov og ønsker for reindrifften overfor Stortinget også.

Med det gode samarbeidet med styret og lokallagene synes jeg vi leverer gode krav, men kommer også fram til en god avtale med den dialogen og prioriteringene vi har underveis i forhandlingene.

Det er slik at vi gjør hovedprioriteringer i samråd med lokallagene som er minimumet vi må ha for å inngå avtale.

Vi fremmer også saker som er utenom forhandlingene, som for eksempel Norsk-svensk reinbeitekonvensjon. Fortsatt står vi uten en løsning, men jeg vil forsikre dere om vi tar dette opp med LMD i hvert eneste møte vi har.

Når det gjelder reinkjøttmarkedet, går det litt tregere enn tidligere – blant annet fordi vi konkurrerer mot mange andre kjøttvarer. Det er derfor kjempeviktig at arbeidet med generisk markedsføring fortsetter gjennom Markedsutvalget, og at også bedriftene gjør en jobb her.

Leder i Markedsutvalget, John Andres Lifjell, vil si mer om dette senere i dag. De har gjort – og gjør – en betydelig innsats for at reinkjøttet har posisjonert seg på det norske markedet.

Et stadig tilbakevendende tema er rovvilt og rovvilttap. Reindrifften opplever av rovvilttapene er stadig økende over store deler av landet. Dette har økt proporsjonalt med rovviltbestandene. Den store økningen av rovdyrbestandene har gitt høyt konfliktnivå og er en uakseptabel situasjon for reindriftnæringen.

Rovviltproblematikken er ikke bare en konflikt mellom reindriftnæring og verneinteresser, men det handler også om folks hverdag og livskvalitet. Dagen rovdyrforvaltning må forbedres, og hvor det må være et minimum at målene i rovviltforliket oppnås.

NRL forventer også at staten gjør sitt ytterste for innholdet i rovviltforliket blir realisert. Rovdyr som gjør skade, viser unormal adferd, eller skaper

truende situasjoner, må tas ut raskt og effektivt. Vårt krav er at reindriftens erfaringsbaserte- og tradisjonelle kunnskaper om rovvilt blir respektert og brukt som kunnskapsgrunnlag i rovviltforvaltningen.

Mens jeg er inne på kunnskaper, vil jeg få trekke fram våre ungdommer som er vår viktigste kapital for framtiden. Mange tar utdanning i reindriftsfaget, noe som er med på å ivareta den tradisjonelle reindriftsamiske kulturen.

Jeg er også fornøyd med at vi har klart å sikre lærlingordningen. Særlig gledelig er det at så mange jenter ønsker å være lærlinger. Dette lover godt, både for rekruttering til reindriften og det store behovet for reindriftskunnskaper som er i all forvaltning som befatter seg med reindrift.

Ungdomsutvalget har vært aktiv på mange arenaer siden sist vi møttes. De har hatt flere møter med Landbruksministerne og vært på stand på matfestivaler.

Hvert år inviterer landbruksministeren representanter til en næringsdelegasjon som er rådgiver for ministeren, og som møtes i Berlin på Grüne Woche.

I år var vi hele tre representanter fra reindrifta. Jeg vil berømme Ellen Sara Sparrok og Jon Mikkell Eira for den innsatsen de gjorde i Berlin. De fremmet vår næring og vårt liv på en utmerket måte, knyttet kontakter og representerte oss på en utmerket måte. Jeg er utrolig stolt over deres innsats der.

Selv om jeg i dag har viet stor oppmerksomhet til næringens utfordringer og at man til tider føler at man jobber i motvind med reindriftsaker, er det også mye positivt. Det må jeg få understreke.

For det er ikke tvil om at NRLs tilstedeværelse og jobb svært viktig, og at vi er et viktig talerør og en kunnskapsformidler utad. Jeg føler meg derfor utrolig privilegert som har fått være leder for organisasjonen i snart 5 år.

Mitt hjerte tilhører reindriften, og folket som driver i denne næringen. Det er min aller største motivasjon til å stille meg disponibel for organisasjonen i to nye år.

Det har også vært et privilegium å jobbe sammen med engasjerte styremedlemmer, lokallagsledere og medlemmer. Dere har vært viktige premissleverandører for vårt felles arbeid og for meg som leder. Jeg takker dere alle for en fantastisk innsats. Jeg takker også sekretariatet som har tilrettelagt vårt arbeid.

For oss er det viktig å vektlegge riktig kommunikasjon. Med det mener jeg at vi bruker tid på lobbyvirksomhet med å flagge våre saker.

Da er det viktig at vi ikke fremstår som dem mot oss, men at vi heller drøfter ulike syn og viser forståelse, men ikke nødvendigvis enighet. På denne måten vil vi få større gjennomslag.

Men vi må også vise oss fram på flere arenaer – eksempelvis gjennom demonstrasjoner som flere av oss i NRL har deltatt i. I tillegg til at vi møter nye samarbeidspartnere, bidrar dette også til at mange nye får kunnskap om oss.

Alt dette bidrar til å vise NRLs samfunnsansvar. Prosjektet, «Mot til handling», som vi allerede er godt i gang med, og vårt engasjement innenfor miljø- og areal-spørsmål, er andre eksempler.

Åpenhet er viktigere enn noen gang. Vi lever i et transparent samfunn, der informasjon er lett tilgjengelig. Mediedekning er derfor kjempeviktig, og vi jobber med å få intervjuer både på TV og i riks- og llokalpresse.

Selv om jeg ikke kan ikke forskuttere ledervalget i morgen, vil jeg si at uansett hva som skjer – vil jeg fortsette å jobbe for en livskraftig og framtidsrettet reindriftsnæring - som står støtt uavhengig av hvilke politiske regimer som styrer landet.

Med disse ord ønsker jeg dere til lykke med landsmøtet.

Takk for oppmerksomheten!